

همه بهانه‌ای بود برای بهاری شدن

روزهایی به کام دخترکان ایرانی

مریم احمدی

«بادش بخیر... اون قدیما که اسفند از راه می‌رسید، همه چیز رنگ و بوی نوروز به خودش می‌گرفت. پسران دنبال کار خودشون بودن و دختری توی خونه هم فکر و ذکرشون جمع و جور کردن سوره و سات عید و رسم و رسوم جور واجورش بود. دختری توندیای دیگه‌ای سبزی می‌کردن و عید واسه گیس گل‌بتونا به چیز دیگه بود و روزاشون مثل تخم مرغای سفره هفت سین رنگ و وارنگ». ما که ندیدیم، اما خانم جون می‌گفت، گوشه به گوشه این سرزمین آباد، نوروز آئین خاص خودشو داره و سهم دختری بیشتر از همه‌اس. از مراسم چوب خوری شمالی‌ها گرفته تا کوزه برداری اردبیلی‌ها و... همه بهانه‌ای بود برای استقبال از بهار و رویشی دوباره.

■ نامزد نداری، چوب بخورا!

نوروز در روستای نصرآباد گرگان حال و هوا و رسوم خاص خودش را داشت!

قدیم‌ترها دختران و زنان نصرآبادی خانه‌تکانی را از هفته‌ها قبل از عید شروع می‌کردند، روزهای آخر سال مجالی برای تمیزکاری نبود، اصلاً خوبیت نداشت دم دمای عید زنان و دختران خانه با تمیزکاری خود را از کت و کول ببندازند. تازه بعد از خانه‌تکانی باید گرد دامانشان را می‌گرفتند و برای چیدن ناربیجه و برگ باقاله و برگ سبزی راهی تپه‌های اطراف می‌شدند، سبزی پلو و ماهی شکم پر شب عید نباید فراموش می‌شد. سمنوپزان هم که جای خودش را داشت و از یک هفته قبل از عید باید آماده می‌شد. دختران بالغ هر خانه هم که باید «نون زردی» می‌پختند و در تهیه نون شیری، حلوا کنجندی، حلوا جزی، مارمرده و... هم دستی داشتند. شور کردن تخمه آفتابگردان و کدو و رنگ کردن تخم‌مرغ‌های آب‌پز شده با پیاز قرمز رنگ هم جزو آخرین کارهای قبل از عیدشان بود!

دم دمای عید که می‌شد زنان نصرآبادی قرض دادن و قرض گرفتن را ممنوع می‌کردند، اگر ماست و سبزی از همسایه می‌خواستند کاسه شیری به جایش می‌دادند!

آن روزها هفت سین و قرآن و نون زردی و شیرینی‌های خانگی به دست دختران جوان در داخل سینی بزرگی چیده می‌شد و سفره هفت‌سین همان سینی رنگارنگ بود. مادر خانه هم که سنجید و جوز و مرغانه را برای عیدی دادن کنار سینی می‌گذاشت! روزهای عید با مراسم سیزده به در برای دختران جوان نصرآبادی حال و هوای دیگری می‌گرفت.

«سیزده به در چهارده به جاش سال دیگه خانه شوهر، بچه بغل»

مردان روی درختان بزرگ برای دختران جوان تاب می‌بستند و دختران هنگام بازی این شعر را می‌خواندند. بعد از شعر در حین تاب خوردن باید نام نامزدشان را می‌گفتند و گرنه یکی از همسین و سالانشان که پایین تاب بود، آنها را با چوب می‌زد، دخترانی که نامزد نداشتند باید بیشتر چوب می‌خوردند. زنان مسن‌تر هم با بردن نام دختران مجردی که چوب می‌خوردند برای گشایش بخت آنها دعا می‌کردند!

■ نوروز و حلقه به گوشه مردان!

قدیمی‌های روستای بیمرغ از توابع شهرستان گناباد هم از حال و هوای نوروز سال‌ها پیش حکایت‌ها دارند.

روزهایی که بیشتر به کام دختران و زنان بیمرغی بود! در بیمرغ قدیم، نوروز گاه جایی بود برای شادی و پایکوبی دخترکان در روزهای ابتدایی سال جدید! مکانی که ورود مردان چه خودی و

کردن اسپند در خانه، تکه‌های سوخته شده اسپند را در قسمت‌های خانه پخش می‌کنند تا بدینگونه افراد خانه از شر چشم زخم به دور باشند.

■ عروس چهارده فال

آئین و رسوم مردم خجند در تاجیکستان هم بی‌شابهت به آداب ایرانی‌ها نیست. چند روز قبل از رسیدن عید، زنان و دختران خجندی هم با بیرون ریختن ظروف شکسته و کهنه و شستن تغار خمیر و ظروف مسی و برنجی زنگ زده و پاک کردن دوده‌های اجاقی رسم «خانه‌برداری» (یا همان خانه‌تکانی خودمان) را به جامی آوردند.

همانطور که برگزاری جشن نوروز در کنار چشمه و آب از سنت‌های مهم اقوام ایرانی است؛ مردم خجند نیز برای برگزاری بعضی آئین‌های سنتی به کنار رودخانه می‌رفتند.

دختران تاجیک همچون دختران ایرانی با آداب و

چه آشنا در آن ممنوع بود و مردها حتی حق نزدیک شدن به آن را هم نداشتند و اگر از سر تصادف یا شیطنت مردی از اهالی یا غریبه پایش به آنجا می‌رسید آنچنان کتک مفصلی نوش جان می‌کرد که تا ابد نام نوروز گاه عرشه بر اندامش می‌انداخت! این رسم دهان به دهان در روستاها و حتی شهرهای اطراف هم پیچیده بود و همه مردان می‌دانستند که کنجکاوای در این مورد عواقب ناخوشایندی برایشان دارد! گویا در این روزها زنان، حاکم آبادی می‌شدند و حرف حرف آنها بود و هر چه می‌گفتند مردان باید بی‌کی و کاست گوش می‌دادند و فرمان‌ها را مو به مو اطاعت می‌کردند!

■ چهارشنبه آخر سال و باز شدن بخت!

نوروز در روستای نوجه ده اردبیل از چهارشنبه آخر سال جان می‌گرفت.

خانه‌تکانی باید قبل از چهارشنبه آخر سال تمام می‌شد. قبل از طلوع خورشید روز چهارشنبه آخر سال، دختران نوجه ده کوزه به دست به سوی رودخانه قره سو می‌رفتند و کوزه‌ها را پر از آب کرده و به خانه می‌آوردند و تا ۱۳ فروردین آن را گوشه اتاق نگه می‌داشتند. برداشت آب از رودخانه به معنای آوردن پاکی و راستی به خانه و نشانه زندگی نودر خانه بود و این رسم هر سال باید تکرار می‌شد، علاوه بر آن این باور وجود داشت که آن روز، مقدس بوده و خوشبختی و رستگاری دختران در آن نهفته است از این رو اغلب دختران مجرد باید این رسم را انجام می‌دادند. علاوه بر دختران جوان، زنان میانسال و کهنسال هم رسوم خاص خود را به جامی آوردند. از قدیم، بانوان در اعیاد لباس‌های قرمز رنگی می‌پوشیدند که نمایانگر شادی و نشاط در رفتار آنان بود، از این رو در روز چهارشنبه آخر سال، زنان نوجه ده بر دست و گیسوان خود حنا زده و لباس‌های قرمز رنگی می‌پوشیدند و با پهن کردن جاجیم‌هایی که از قبل بافته بودند، در حیاط منزلشان به انتظار بهار می‌نشستند.

از دیگر رسوم زنان نوجه ده، اسپند دود کردن در صبح هنگام روز چهارشنبه آخر سال است. آنان بعد از دود

سسن خاص خود به استقبال روزهای شاد نوروز می‌رفتند. طبق نوشته‌های تاریخی تقدیس شاخه سبزی بید همواره از سنت‌های دیرین نیاکان مرد خجند بوده، از این رو دختران جوان، پوست شاخه‌های سبزی «سیاه بید»

که چلکان می‌خواندند را جدا کرده و به موهای خود می‌زدند، آنان به این طریق نقش رمزی عروس سال را تجسم می‌کردند. دوشیزه‌های بالغ هم با آرزوهای شیرین و به امید سفید بختی، از شاخه‌ها گلچینر ها ساخته و به آب رودها می‌دادند. گویا هنوز هم برخی، این رسوم را چون گذشته به جامی آورند. همچنین در ساحل رودسیر بیدزاری قرار داشت. روزهای جشن نوروز در این بیدزار زنان و دختران از شاخه‌های بید، خیمه‌هایی برپا می‌کردند. آنان کودکان بیمار را بر روی شاخه‌های جوان می‌خوابانیدند.

نیست. همچنین مساجد زیبای این روستا حال و هوایی دیگر به کشف داده‌اند.

در باچه سپید و غارهای پر آب

قم شهری آشنا برای هر گردشگر ایرانی و خارجی است اما بعد از زیارت، علاه بر گشتی در شهر و خرید از بازار سنتی قم که به محض ورود به شهر بوی عطر آن به مشام می‌رسد و سال‌هاست میزبان مسافرائی است که سوهان و مهر و سجاده‌اش را به عنوان سوغات با خود می‌برند، سری هم به دریاچه نمک بزیند که زیبایی مسحورکننده‌ای دارد.

این درچه بخشی از کویر نمک است که در شرق قم واقع شده و فقط زمستان‌ها آب دارد. حضور ورقه‌های نمک و برداشت آن که از اوایل تابستان در منطقه جنوبی این دریاچه آغاز می‌شود، زیبایی خاص خود را دارد. دریاچه حوض سلطان نیز یکی از معروف‌ترین دیدنی‌های این شهر است اما زیباترین نقطه قم در ۶۰ کیلومتری این شهر در کوه اردهال است که چهار غار را در دل خود جای داده است. در داخل یکی از آنها به نام غار وشنوه منبع عظیمی از آب یافت می‌شود. این آب از شکاف کوه سرازیر شده و به صورت چشمه فوران می‌کند، همچنین شهر کهک از سه سمت مشرف به ارتفاعات است و دره زیدان در شرق آن قرار دارد. این شهر دارای آب و هوایی معتدل است.

وجود امامزاده زینب خاتون (ع)، خانه ملاصدرا و غار معروف کهک، جذابیت‌های خاص خودشان را دارند که نظر هر گردشگری را به خود جلب می‌کند، دیدن آن در تعطیلات نوروزی خالی از لطف نیست.

زیبای پنهان لرستان

استان لرستان از جمله استان‌هایی است که هرگز جرئت حذف آن از لیست گردشگری وجود ندارد. این استان جاذبه‌های طبیعی فراوانی دارد که از جمله آنها می‌توان به آبشار آب سفید، آبشار بیشه، پل شکسته و پل کشکان، دریاچه شط تمی و غار کوغان اشاره کرد اما غار زیبایی به نام کلماکره در شرق یکی از آخرین کوه‌های شهرستان پلدختر وجود دارد که از دید گردشگران دور مانده است. پیشانی غار ۱/۵ متر جلوتر از پایین دهانه آن است و به همین دلیل این غار از دیدها پنهان است اما در سال‌هایی نه چندان دور چوبانی این غار را پیدا کرد و توانست ششمین گنجینه بزرگ جهان را از آن خارج و تقدیم تاریخ ایران کند که بسیاری از اشیای به جای مانده از دوره هخامنشیان که در حال حاضر در موزه‌های خارج از کشور نگهداری می‌شود، از این غار شگفت‌انگیز بیرون آمده است.

گذری بر زیبایی‌های ناشناخته خاورمیانه‌ای کشورمان

دور ایران در ۱۳ روز

محمدرضا هادیلو

در آستانه سال نو بسیاری از هموطنان بار سفر می‌بندند و تصمیم می‌گیرند تا چرخ دور ایران بزنند. مطمئناً قبل از شروع سفر

هر کس چیزی می‌گوید و پیشنهادی می‌دهد، از جنگل‌های شمال و سواحل دریای خزر و سرعین با آبگرم‌های و همدان با غار علیصدر و بوعلی‌اش گرفته تا جنوب و خلیج همیشه فارس و جزیره‌های زیبایش. اینجا ایران است و هر و جیش دنیایی دیدنی و فضایی آرامش‌بخش؛ گستره‌ای با انبوهی از نقاط طبیعی و اماکن تاریخی و میراثی ماندگار از یک تمدن بزرگ.

همه خوب می‌دانیم اصفهان است و میدان نقش جهان و منار جنبان و زاینده‌رود کم‌آبش. تبریز و بازار زیبای قدیمی‌اش. شیراز و حافظ و سعدی و شاهچراغ و تخت جمشیدش و بزد و میدان امیرچخماق و بادگیرهای منحصر به فردش و... اینجا ایران است با صدها نقطه زیبا و بکر و دیدنی که بخشی از آنها شهره خاص و عام است و تعدادی نیز اگر شهرتشان به اندازه نقاط معروف نباشد، حتماً در زیبایی و بکر و دیدنی بودنشان کم از آنها ندارند و بعضاً کهن‌تر و عظیم‌تر و جذاب‌تر نیز هستند.

بیباید سفرهای عید امسال را به نقاطی اختصاص بدهیم که اگر کمتر از آنها نامی شنیده‌ایم، به جایش با یک بار سفر به آن اماکن حتماً خاطره‌های ماندگار در ذهنمان ثبت و بدون اغراق، اولین گزینه در سفرهای بعدیمان خواهند شد. می‌خواهیم به مناطقی سفر کنیم که وقتی خاطره‌ای از آنجا برای دوستان و آشناپانمان تعریف کردیم، نگویند «آره، دیدم!» بلکه بگویند «عجب جایی بوده، خوش به حالتون!» پس وسایل سفرتان را ببندید که می‌خواهیم ایران را در ۱۳ روز بگردیم. از همین جا شروع می‌کنیم. راه بیفتید، کمی جلوتر، بیچید دست راست،

مستقیم تا...

کشه و مساجد روحانی‌اش

حالا آهسته بچرخید و به سمت اصفهان حرکت کنید. هنوز فرصت زیاد دارید و تا سیزده به در خیلی مانده. در ۱۰۰ کیلومتری اصفهان و ۳۵ کیلومتری شهرستان نطنز روستایی است به نام کشه. این روستا بارشته کوه‌های فراوانش که معروف‌ترین آن کوه کرکس است، آب و هوایی کوهستانی دارد. کشه از زیباترین روستاهای ایران به شمار می‌آید که باغ‌های فراوانش هنوز نتوانسته است آن طور که باید و شاید این روستا را بشناساند. کشه دارای ۱۹ محله به نام‌های خاک سفید، هتویه، در حسینیه، در گراز، باغلا، پریار، ورتخته، اسبر، پاکمر، ماهیه، روی قلعه، در حمام، الله‌آباد، گهر، کر بلایی علی، باغاره، مارچون، لاجه و سر چشمه است که دیدن این محله‌ها خالی از لطف

دریاچه حوض سلطان یکی از معروف‌ترین دیدنی‌های شهر قم است اما زیباترین نقطه این شهر در ۶۰ کیلومتری قم و در کوه اردهال است که چهار غار را در دل خود جای داده است. در داخل یکی از آنها به نام غار وشنوه منبع عظیمی از آب یافت می‌شود. این آب از شکاف کوه سرازیر شده و به صورت چشمه فوران می‌کند

در ۸۵ کیلومتری شمال شرقی کرمانشاه شهری است به نام سنقر. در حال حاضر سنقر از نواحی جالب توجه و زیبایی کرمانشاه به شمار می‌آید که در جلگه هموار و زیبایی واقع شده و اطراف آن را رودخانه، سبزه‌زار، باغات و بیشه‌زارها فرا گرفته است. همچنین قله کوه‌های آن تا اواخر تابستان از برف می‌درخشد و از جهات طبیعی دارای ارزش‌های جهانگردی بالایی است

به شهرستان اسدآباد و از جنوب و جنوب شرقی به شهرستان کرمانشاه محدود می‌شود. غارهای آواز کبوتر در جاده سنقر - کرمانشاه، قلعه بزهرود در روستای بزهرود و گور دخمه دربند در سنقر از جمله مکان‌های تاریخی و دیدنی شهرستان سنقر به شمار می‌آیند. اما نباید دیدن یک نقطه خاص را در این منطقه از دست داد. در پنج کیلومتری جاده سنقر به کرمانشاه و در مجاورت روستای تازه‌آباد سراب سنقر قرار دارد. آب این سراب دیدنی از زیر کوه سراب با فشار و سرعت خاصی به صورت فواره بیرون می‌ریزد و در زمستان گرم و در تابستان‌ها سرد است. آب گوارای این سراب، آب آشامیدنی روستاهای اطراف را تأمین می‌کند و سپس به رودخانه قره‌سو می‌ریزد.

شهر رودها و قطار زرشک

در فاصله ۲۵ کیلومتری شمال شاهرود و قبل از مجن روستایی قرار دارد به نام «نکارمن» که به آن «نوکارمن» هم می‌گویند. این روستا در دهستان خرغان در بخش بسطام قرار گرفته است. پس از طی ۱۳ کیلومتر در جاده شاهرود به مجن، وارد جاده فرعی روستای نکارمن می‌شویم که در ادامه این مسیر و در دامنه کوه شاهوار، آبشار کوچک و زیبایی آن نشانه‌ای برای صعود کوهنوردان به حساب می‌آید. روستای نکارمن و روستای تاش، از مسیرهای اصلی صعود به قله شاهوار است. رودخانه فصلی نکارمن به طول ۱۵ کیلومتر از دامنه‌های جنوبی رشته کوه شاهوار و از چشمه‌های زلال آن منشأ می‌گیرد و در ادامه به رودخانه تاش می‌پیوندد. این رودخانه در فصول گرم سال خشک می‌شود. مناطق زیبایی مانند قطار زرشک و چشمه هفت‌رنگ فرحزاد نیز از دیدنی‌های نکارمن به حساب می‌آید. این محل یکی از جاذبه‌های شهر شاهرود است که تنها برای افراد بومی آنجا شناخته شده است. مطمئن باشید این محل بکر هر گردشگری را شگفت‌زده می‌کند.

خریدهای عیدانه در کنار تالاب رؤیایی

در شمال غربی شهر ارومیه، شهری مرزی قرار دارد به نام سرو که حالتی گمرکی و ترانزیتی دارد. سرو به دلیل قرار گرفتن در نزدیکی کوه‌های بلند مرزی دارای آب و هوایی سردسیر و کوهستانی است و منطقه‌ای بکر و زیبا به حساب می‌آید. البته مرز سرو یکی از دروازه‌های کشور ترکیه است. در مسیر منتهی به مرز تک مغازه‌هایی دیده می‌شود که به آن بازارچه مرزی می‌گویند اما بازارچه اصلی این شهر از دو قسمت تشکیل شده که سمت چپ آن مخصوص کفش و سمت راست به لباس اختصاص دارد. علاوه بر دیدن این منطقه زیبا و پردرخت می‌توان خریدهای عید را نیز در این بازار انجام داد. تالاب کردخورد که آق‌گل نیز نامیده می‌شود در نزدیکی روستایی به همین نام و در جنوب دشت نهاوند قرار گرفته است. پوشش گیاهی خاص و زیبایی این تالاب به همراه وجود کوهی به نام کت در کنار آن چهره‌ای زیبا و شگفت‌انگیز از طبیعت را به نمایش گذاشته و منظره‌ای بی نظیر را در برابر چشمان هر رهگذری ترسیم می‌کند. در کنار پوشش گیاهی ویژه منطقه، این تالاب زیستگاه پرندگان زیبایی هم است که روح زندگی به آن بخشیده‌اند؛ پرندگان مهاجری نظیر فلامینگو، مرغ باران، حواصیل، آب چلیک، گونه‌های مختلف اردک، غاز و کاکایی در این تالاب زندگی می‌کنند. بی‌شک، پایان زمستان و آغاز بهار یکی از کم‌نظیرترین و رؤیایی‌ترین مناظر طبیعی ایران، تالاب کردخورد است.

هندوستان کوچک ایران

در شمال استان زنجان روستایی است به نام طارم. جایی که فقط باید دید و در قالب کلمات نمی‌توان تعریفی از آن ارائه کرد. عبور رودخانه عظیم قزل‌اوزون و ریزابه‌های متعدد آن از منطقه طارم، باعث آبادانی و رشد کشاورزی و دامداری در این منطقه شده است. وجود کهنسال‌ترین درختان استان زنجان در این شهر به همراه آثار طبیعی و جاذبه‌های تاریخی، استعداد جهانگردی ویژه‌ای به این منطقه داده است. قسمتی از دریاچه سد سفیدرود که در شهر طارم واقع شده، دامنه ارتفاعات، جنگل‌ها، چشمه آب معدنی الله بلاغی، غار خرمنه‌سر، روستای تشویر، روستای شاه‌نشین و دیگر روستاهای ییلاقی با آب و هوای مناسب، چشم‌انداز باغ‌ها و کشتزارهای برنج که زنجان را هندوستان ایران کرده است، همگی از جاذبه‌های طارم هستند که به همراه سکوت و آرامش دلپذیرش، مقدمات استراحت کم‌نظیر و دلچسبی را برای مسافران نوروزی فراهم می‌کند. همچنین قلعه شمیران، قلعه سانسیر، بنای امامزاده حیدر، بنای امامزادگان عوف و هاشم(ع)، چهار طاقی‌های طارم، آتشکده تشویر، آتشکده الزین و آتشکده پیرچم از جمله بناهای ارزشمند و دیدنی شهرستان طارم به شمار می‌آیند که در کنار طبیعت زیبا و منحصر به فرد منطقه، طارم را به نگینی درخشان برای گردشگران تبدیل کرده است.

بهشت کوچک با چشمه‌های بزرگ

آیا تاکنون نام «سی سخت» را شنیده‌اید؟ کمی راهنمایی می‌کنیم؛ بهشتی کوچک در جنوب غربی ایران و یکی از شهرهای کهگیلویه و بویراحمد. در ۳۵ کیلومتری شهر یاسوج در دامان طبیعی شگفت‌انگیز، تابلوی زیبایی از نقاشی آفرینش را مشاهده می‌کنید که مسحور و مجذوب آن می‌شوید. آبشارها، چشمه‌ها، کوه‌ها و دریاچه‌هایی که شاید در هیچ جای دنیا نمونه آن را نتوان یافت؛ منطقه‌ای با آب و هوایی کوهستانی و طبیعی شگفت‌انگیز که هر مسافر و گردشگری را مبهوت خود می‌سازد.

آبشارهای خروشان مانند آبشار ناری و کوه‌گل از جمله مهم‌ترین آبشارهای سی سخت هستند و جالب اینکه بزرگ‌ترین و پرآب‌ترین چشمه در سی سخت قرار دارد که به چشمه «میشی» معروف است.

